

INNOVATSIYA VA SAYYOHLIK

Abdumalikova Shodiya

Termiz davlat universiteti magistranti

***Annotatsiya.** Maqola innovasion faoliyatga bag'ishlangan bo'lib, uning natijalari hozirgi vaqtda inson hayotining barcha sohalariga tobora ko'proq kiritilmoqda. Xususan, turizm sohasidagi innovatsiyalar ko'rib chiqilmoqda.*

***Kalit so'zlar:** innovatsiya, turizm, turizmdagi innovatsiya, innovator, xizmatlar, mehmonxona.*

***Аннотация.** Статья посвящена инновационной деятельности, результаты которой, в настоящее время, все активней внедряются во все сферы жизнедеятельности человека. В частности, рассматриваются инновации в туристской сфере.*

***Ключевые слова:** инновации, туризм, инновации в туризме, новатор, услуги, отель.*

***Annotation.** The article is devoted to innovative activity, the results of which, at present, are increasingly being introduced into all spheres of human life. In particular, innovations in the tourism sphere are considered.*

***Key words:** innovations, tourism, innovations in tourism, innovator, services, hotel.*

KIRISH

Sayyohlik qadim zamonlardan boshlab sayyoramiz xalqlari o'rtasida do'stlik rishtalarini mustahkamlashga xizmat qilgan. Odamlar yangi o'lkalarni kashf etish, dunyoni ko'rish va bilish, savdo-sotiqni rivojlantirish, madaniy va diplomatik aloqalarni o'rnatish maqsadida sayohatga chiqqanlar. Savdo karvonlari yo'llari kesishgan, madaniyatlar va sivilizatsiyalar tutashgan chorrahada joylashgani uchun Markaziy Osiyo mintaqasi bu jarayonda muhim o'rin tutgan.

Qadimgi Rim imperiyasi davrida turizmning dastlabki iqtisodiy resurslari – davlat tasarrufidagi va xususiy tavsifga ega bo'lgan "mehmonxona"lar tashkil etilgan. Buyuk geografik kashfiyotlar davrida dengizchilar va sayyohlarning asosiy maqsadi yangi hududlarni kashf qilish va egallab olish bo'lganligi hech kimga sir emas.

Sanoat inqilobi davrida yangi va zamonaviy transport turlari paydo bo'ldi. Insonlar hayoti baynalmilallashib, millat va elatlar o'zaro yaqinlashdi. Iqtisodiy jarayonlarning globallashuvi esa turizm sohasini jadal rivojlantirdi, sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tardi.

Hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida dunyo mamlakatlarining ko'pchiligi turizm infratuzilmasini rivojlantirish orqali o'z milliy iqtisodiyotini taraqqiy ettirmoqda. XX asr insoniyat hayoti va faoliyati tarzu tarovatining hamma sohalariga ulkan o'zgarishlarni olib keldi. Bu o'zgarishlar fan va ilmiy tadqiqotlar, texnikani rivojlantirish, yangi materiallar, texnologiyalar yaratish va ishlab chiqarishni boshqarish sohalarida yorqin namoyon bo'ldi. Bozor iqtisodiyoti barcha imkoniyatga daxldor hodisa bo'lib, jahon sivilizatsiyasining rivojlanish yo'lida muqarrar bosib

o‘tiladigan bosqichdir. Bozor iqtisodiyotining chinakam oxirgi maqsadi avvalo, insonga munosib yashash sharoitlarini yaratish va respublikani madaniyat va taraqqiyot cho‘qqilariga olib chiqishdir.

Bozor munosabatlariga o‘tish qaror topib kelayotgan yangi davlatchilik uchun jamiki resurslardan foydalanishni, xalq xo‘jaligining farovon turmush kechirayotgan, iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlar qatoriga olib chiqishni ta‘minlab beradigan qudratli iqtisodiy asos yaratib berishi kerak.

Hozirgi vaqtda butun dunyoda, shuningdek O‘zbekistonda ham iqtisodiyotning noishlabchiqarish sohasi, xususan turizm sohasiga e‘tibor tobora kuchayib bormoqda. Insonlar bo‘sh vaqtlarini samarali o‘tkazib, dam olishga, sog‘ligini tiklashga, dunyoni, xalqlarning urf - odatlari, qadriyatlarini bilishga intilmoqdalar. Bunday xizmatlarni turizm sohasi ko‘rsatadi. Insoniyat har doim o‘zining harakat doirasini o‘zgartirib, yangi erlarni kashf qilishga intilgan. XX asrga kelib bunday intilishlar kuchaydi va turizm industriyasining rivojlanishiga turtki bo‘ldi. Ayrim mamlakatlarda turizm sohasi barqaror rivojlanib bormoqda va ularning har yillik o‘sish sur‘ati 8%-10% gacha boradi. Bular turizm sohasining mamlakatlar iqtisodiyoti tizimida hal qiluvchi ahamiyatga qay darajada ega ekanligidan dalolat beradi. Shunisi qiziqki, turizm rivojlanishi natijasida transport, bozor infratuzilmasi, savdo - sotiq, oziq - ovqat tarmoqlari, qurilish, hunarmandchilik va boshqa xizmat koo‘rsatish tarmoqlari ham rivojlanib boradi.

Bugungi kunda sayyohatga chiqish hayotiy ehtiyoj, talab va zaruriyatga aylandi. Har yili yer kurrasida millionlab insonlar turli maqsadlarni ko‘zlab sayohat qiladilar, o‘zga yurtlar, an‘analar, xalqlarning urf-odatlari, tabiatning go‘zal go‘shalari, tarixi, madaniyati, ma‘rifati va madaniyati, insonlarning turmush tarzi bilan yaqindan tanishadilar.

Insonlarning sayyohlik faoliyati bilan bog‘liq ehtiyojlari, sohaning mohiyati Halqaro turistik tashkilot (UNWTO) va Rasmiy turistik tashkilotlar Halqaro ittifoqi (WCOTO) tomonidan taklif etilgan konsepsiyada to‘liq aks etgan. Konsepsiyada ta‘kidlanishicha, insonlarning turistik ehtiyojlarini rekreatsiya, xordiq chiqarish va dam olish; tanish-bilishlar va qarindoshlarnikiga tashrif buyurish; ishbilarmonlik va professional maqsadlar; davolanish; din va muqaddas joylarni ziyorat qilish va insonlarning juda ko‘plab jismoniy, iqtisodiy va ma‘naviy-axloqiy ehtiyojlari kabi turlarga ajratish mumkin. O‘zbekiston turistik rekreasion xizmatlarni rivojlantirish imkoniyatlarini beradigan noyob shifobaxsh manbalarga va me‘morchilik obidalariga ega. Respublikamizda serovodorodli, tarkibida yodli va rodonli kam minerallashgan, ishqorli termomineral manbali ma‘danli suvlar mavjud. Tabiiy-tog‘ salohiyati va

ma'danli suv manbalarining ko'pligi respublikada rekreasion majmualar va sihatgohlarni rivojlantirish hamda ko'paytirish imkoniyatlarini oshiradi.

Tabiatning noyob obidalarini va go'zal go'shalari esa ekoturizmning rivojlanishi istiqbollarni ochib beradi. Respublika qadimiy sivilizatsiyalar va "Buyuk ipak yo'li" chorrahasida joylashgan. Noyob tarixiy va madaniy yodgorliklar, Sharq uyg'onish davri (renesansi) arxitekturasi noyob namunalari xorijlik sayyohlarni o'ziga rom etmoqda.

Sayyohlikda innovatsiya

Innovatsiya - bu intellektual faoliyat, yangi texnologiyalar va fan yutuqlarini joriy etish bo'yicha harakatlar, shuningdek xizmatlar va mahsulotlarni yaxshilashga qaratilgan boshqaruvning ilg'or tajribasining natijasidir. Turizm rivojlangan tarmoqlardan biri bo'lib, ko'plab dunyo mamlakatlari iqtisodiyotining asosiy tarmog'ini ifodalaydi. Shu bois turizm industriyasida har qanday sanoat yo'nalishi rivojining kafolati bo'lgan innovasion jarayonlar katta ahamiyatga ega.

Turizmdagi innovatsiya uzluksiz va majburiy jarayon bo'lib, u yangi yo'nalishlarni o'zlashtirish, yangi turlar va ekskursiyalar yaratish, bozorga yangi turistik mahsulotlarni taklif etishni o'z ichiga oladi. Turizm innovatorlari mavjud tabiiy-iqlim sharoitlari, diqqatga sazovor joylar va madaniy salohiyatdan maksimal darajada foydalanishlari, ilgari hech qachon kesib o'tmagan xizmatlarni yagona turistik paketlarga birlashtirib, turistlarga yangi mahsulotni taklif qilishlari kerak.

Bunday aloqaning qiziqarli namunasi - Gollandiyadagi Het Arresthuis mehmonxonasi. U 2007 yilgacha faoliyat yuritgan qamoqxona negizida tashkil etilgan. Ayni paytda qamoqxona kameralari o'rniga eng so'nggi innovasion texnologiyalar bilan jihozlangan shinam xonalar tashkil etilgan.

Mehmonxona-qamoqxonada yashashning noodatij tajribasi uni yoshlar orasida mashhur qildi.

Ushbuni alohida ta'kidlash kerakki, turizm industriyasidagi innovatsiyalar fan-texnika taraqqiyotini tatbiq etishga asoslangan. Bu erda yorqin misol Starwood Hotels & Resorts Worldwide mehmonxona kompaniyasi hisoblanadi.

U innovatsiyalarga bo'lgan ishtiyoqi bilan tanilgan va hozirda "aqlli" raqam konsepsiyasi ustida faol ishlamoqda. Kompaniya o'z mehmonxonalarida "aqlli oyna" va Robot butler "A.L.O Botlr" kabi innovasion ishlanmalarni faol ravishda joriy qilmoqda.

Oyna "sensorli ekran" prinsipi bo'yicha ishlaydi va oyna yuzasiga teginish orqali mehmonlar ob-havo prognozi, so'nggi yangiliklar, sport tadbirlari natijalari yoki yangiliklar lentasi yoki turli xil xabarlarini ko'rishlari mumkin bo'lgan interaktiv

menyuga tezkor kirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. o'z smartfonidan ijtimoiy tarmoqlar.

Robot butler "A.L.O Botlr" Starwoodning eng qiziqarli texnologik modelidir. U mustaqil ravishda mehmonxona bo'ylab sayohat qilishi, liftga qo'ng'iroq qilishi, mehmonlar xonalariga sochiq, oziq-ovqat, ichimliklar, gazetalar yetkazib berishi, shuningdek, mehmonni kerakli joyga olib boradigan mahalliy yo'l boshchi bo'lib xizmat qilishi mumkin. Mehmonxonalar tarmog'i Nest smart termostatlaridan ham keng foydalanadi. Ular kerakli havo haroratini "eslab qolishadi" va xona mehmonlarining afzalliklariga moslashadilar va agar kerak bo'lsa, smartfoningizdagi dastur orqali xonadagi haroratni nazorat qilish imkonini beradi.

Bundan tashqari, termostatda harakat sensori mavjud: u xonada hech kim yo'qligini aniqlashi bilanoq, xonadagi kondisioner tizimiga bosim o'tkazishni darhol to'xtatadi. Ushbu qurilma energiyani tejashga yordam beradi. Interfaol va virtual muzeylarning yaratilishi va oddiy muzeylarda QR kodlaridan foydalanish turizm sohasidagi innovasion faoliyatning yorqin namunasidir. Bular maxsus teglar bo'lib, ularni mobil qurilma orqali skanerlashda siz ko'rgazma haqida qo'shimcha ma'lumot olishingiz mumkin.

Mehmonxona, transport va boshqa xizmatlarni yaxshilash uchun mavjud mahsulotni o'zgartirish, yangi bozorlarni rivojlantirish, ilg'or telekommunikatsiya va axborot texnologiyalari va tashkiliy va boshqaruv faoliyatining zamonaviy shakllari.

O'zbekistonda turizmdagi innovatsiyalarning eng mashhur namunalari: aviachiptalarni bron qilish va sotishning avtomatlashtirilgan tizimlari, chiptalarni elektron qayta ishlash. Bundan tashqari, ekologik toza tabiiy joylar orqali yo'nalishlarni o'z ichiga olgan ekoturizm kabi innovatsiya ham faol rivojlanmoqda. O'zbekistonda bu agroturizm va qishloq turizmining turli turlari.

XULOSA

Turizm sohasidagi innovatsiyalar nafaqat turizm sanoati, balki butun mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishining asosidir. Shu bois innovasion mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish va joriy etish O'zbekiston fuqarolari turmush darajasini oshirish uchun zarur bo'lgan eng muhim jihatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Turizm to'g'risida. (YAngi tahriri). 2019 yil 18 iyul, O'RQ-549-son. Lex. Uz / docs / 4428097
2. Ostonov O.YA. O'zbekiston hududida turizm infrastrukturasi salohiyati. // O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishda tabiiy va etnografik resurslardan samarali foydalanish muammolari, mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. Samarqand, 2019 yil, 96 bet.

3. Vetitnev A.M., Voynova Ya.A. «Organizatsiya sanatorno-kurortnoy deyatelnosti»: uchebnoye posobiye / A.M. Vetitnev, Ya.A. Voynova. Federalnoye agentstvo po turizmu, 2014. - 272 s.
4. Istochnik: elektronnyy resurs «PRO Hotelia, gostinichnyy biznes online», statya «Innovatsionnyye fishki i texnologii v gostinichnykh nomerax Starwood».
5. Davlatov S., Dilmonov Q. Sayyohlik sohasida alternativ yo‘nalishlarni rivojlantirish istiqbollari. // “O‘zbekiston iqtisodiy axborotnomasi”, 2014, №1. – 41-b.
6. Jumayeva, M. B. (2021). Interactive Methods Used In.
7. Istochnik: elektronnyy resurs «DearTravel», statya «Innovatsii v turizme».
8. Umidaxon, T., & Mukarrama, J. (2022). Significance of Infrastructure As A Factor In Development Of Tourism Sphere. Academic Research Journal, 1(3), 16-23.
9. Mukhtarovna, B. D. (2023). Pedagogical prerequisites for the development of cultural immunity in students based on an individual approach. Zamonaviy fan, ta'lim va ishlab chiqarish muammolarining innovatsion yechimlari, 10, 58-62.
10. Jumayeva, M., Quvvatova, G., & Dovurova, G. (2023). Innovative methods and tools in higher education. Science and innovation, 2(B11), 713-720.
11. Abjalova, M., & Sharipova, S. (2024, October). Semantic and Grammatical Issues in Translating Idioms with Automatic Translation Systems. In 2024 9th International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK) (pp. 58-63). IEEE.
12. Sh, I. (2023). Recent trends and issues in english language teaching. Экономика и социум, (4-2 (107)), 118-120.
13. Fevziyeva, K. L. (2021). Critical thinking as one of the skills developed through the dialogue or conversation. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 37-46.
14. Mekhrojovna, D. S. (2021). Semantic structure of proverbs. Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(10), 343-347.
15. Rakhimov, B. S., Sobirova, Q. Q., & Rahimova, F. B. (2018). Development of algorithms spectral analysis of medical signals on the polynomial walsh bases. г. г. Уфа, 38-39.
16. Rustamdzhonovna, K. F. (2021). Problems of development of professional foreign language oral speech of students of philology. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 12(6).
17. Khosilova, F. R. U., & Kalinina, O. N. Historical Context of Professional Speech Formation in Philology Education.
18. Ядгарова, Г. И., Шакарова, Ф. Д., Калинина, О. Н., & Хосилова, Ф. Р. (2020). Роль речевых ситуаций в обучении иноязычной речи. Молодой ученый, (17), 155-157.